

НЕМА ОДМОРА ДОК ТРАЈЕ ОБНОВА

Београд, прва година слободе

Двадесети октобар 1944. дан када је престала окупација и почела слобода; вече када су из топова и митраљеза забљештали хици и рафали славља. Први пролетерски корпус Народноослободилачке војске Југославије могао је да позове Врховног команданта. И учинио је то: командант, генерал-лајтнант Пеко Дапчевић, и политкомесар, пуковник Мијалко Тодоровић, јавили су Титу:

„Вашу историјску заповест смо извршили: ослободили смо престоницу Демократске Федеративне Југославије. Борећи се раме уз раме са јединицама херојске Црвене армије, наши борци осветили су се немачким бандитима за све њихове злочине над Београдом, осветили су шести април, Бањицу, Јајинце.

Ми смо спремни за јуриш на Земун. Са нама је братска Црвена армија. Наш поклик је: за домовину и за Тита!

Ослобођени Београд чека свога ослободиоца, маршала Југославије Тита.“

Разорен, попаљен, десеткован, рушен до последњег дана, пљачкан, Београд је драгано повезао кошуље ослободиоцима и засуо их цвећем: почело је време великог славља, пребројавања живих и мртвих, попис изгубљеног и сачуваног. Из пепела, кроз грчеве немаштине, уз ране и губитке, рађао се слободан град.

Смењују се радосне и тужне свечаности: после митинга иде се на сахрану, после рашчишћавања рушевина на приредбе.

Већ сутрадан, 21. октобра, уз одјеке борби за Земун, и без радио-станице и новина, Београђани су масовно дошли на први митинг — код Вуковог споменика, на месту „где је пре више од три и по године, 27. марта 1941, речено да је овај народ спреман да се бори против фашизма — до последњег човека.

Десетинама хиљада Београђана прво говоре двојица команданата-ослободилаца: Пеко Дапчевић и Жданов, а затим и додашњи руководиоци у илегалству — др Синиша Станковић, професор Универзитета и председник Јединственог народноослободилачког фронта града Београда, и др Благоје Нешковић, лекар и представник Главног Народноослободилачког одбора за Србију.

Фронт је на домаку, град замрачен, ратни метеж још траје; ограничено је кретање ноћу. На зидовима — нови знаци: петокраке, срп и чекић. Нове речи: „Живела слобода!“ „Живео маршал Тито“. Све је више парола које сажето казују осећања и потребе, радост и позив. Сваки дан је и све више ознака на зградама: „проверено мин њет“.

Грађанство се обавештава плакатима Команде града Београда, и на нон-стоп конференцијама у на брзину уређеним рејонским домовима Фронта и УСАОС-а.

Команда града већ 22. октобра објављује наредбу о неплаћању кирија. Разлози су вишеструки: нигде никакве евиденције, све зграде су приватно власништво. Ко нема свој кров над главом још неко време ће живети са бригом мање, а то није мало: струја ограничена, хлеб, месо, млеко у крајњој оскудици — уз огромне потребе болница, препуних рањених бораца наше и Црвене армије.

Биоскопске дворане, зачудо, готово нетакнуте: прве представе исто су бесплатне, публика — претежно борци.

До првих премијера правих позоришта, културно-просветне групе неуморно посећују болнице и домове културе.

Осам дана после ослобођења излази, после три и по године, први број „Политике“ — са првим говором маршала Тита у Бео-

граду, на смотри пролетерских јединица на Бањици. Са описом дефилаа трупа НОВЈ кроз град.

Прву привремену народну власт, Београд добија 27. октобра на предлог ЈНОФ Београда, због немогућности да се за кратко време изврше избори, Главни НОО Србије поставља привремене чланове Извршног народног одбора града Београда: председник је Михајло Ратковић, столар; први потпредседник Стеван Ђелинео, доцент Универзитета; други потпредседник Михајло Максимовић, учитељ; секретар је Марко Никезић, студент.

Одлуком о конституисању ИНО преузима сву грађанску власт у Београду — уколико не спада у надлежност војних власти.

За велике промене нема времена, али — квартави, бивше јединице за полицијску власт, више не постоје, оснивају се рејонски одбори — тада у рангу среских НОО.

Први бројеви новина пуни су личних и друштвених вести: „живи и здрави“ — породице те и те; СФИБ — Српски филателистички биро почео рад у својим старим просторијама.

Обавештења: сваком члану породице припада 300 грама хлеба или 250 грама брашна; довоз робе у Београд је слободан, а цене се неће максимирати. Хлеб је 50 динара килограм.

Одбор Освободилне фронте у Београду позива — преко новина, на словеначком језику — своје чланове да дођу на оснивачки састанак.

Фронт је и 28. октобра био толико близу да је ненајављено испробавање једне сирене изазвало панику међу становништвом. Убудуће: биће саопштења, а замрачивање се наставља.

Универзитет је још далеко од наставе; утврђују се штете. Пољопривредно-шумарски факултет потпуно порушен, нова зграда Универзитета, запаљена, у црним рушевинама.

Стравичан биланс: од 12.000 београдских Јевреја — „11.000 под земљом“.

Девог дана изабран је Градски одбор АФЖ: председник је Криста Ђорђевић, а секретар Јелена Поповић.

Сутрадан, ИНО позива све бивше општинске службенике да свакодневно долазе на дужност од 8 до 14 часова.

Н О В Е М Б А Р

Свеже цвеће на свежим хумкама: рушевине; рашчишћавање улица и зграда. Починју и нова рушења: треба уништити бункере који су овом граду стављали до знања да није слободан, али и показивали да се окупатор никад за три и по године није на тим улицама осећао сигурно.

Другог новембра Команда града издаје наредбу о штедни електричне енергије у домаћинствима — ради редовног рада у препуним болницама и презапосленим војним установама:

1) обуставља се употреба електричне енергије за грејање и кување;

2) да се дизалице (лифтови) у приватним зградама привремено искључе из употребе.

Строгост штедне нарочито се види из тачке 3. — дозвољена је употреба сијалица само од 25 вати, а у једном стану не сме бити укључено истовремено више од једне сијалице!

После првих биоскопских представа из „ратног комунизма“ — почиње делимично наплаћивање карата. За совјетски ратни филм „Дуга“ улаз је бесплатан само за припаднике НОВ и ЈА, а за цивиле је цена 60 динара.

Команда града објављује 4. новембра мобилизацију 12 годишта: од 1915. до 1926. закључно — за све грађане који живе у Београду, Панчеву и Земуну. Пријављивање добровољаца се наставља...

Обнова је у пуном јеку. За раднике који раде на обнови Београда отварају се народне кухиње: оброк стаје 30 динара, плус парче од 100 грама хлеба, уз неокрњено право на уобичајено следовање хлеба или брашна.

Укида се ДИРИС (Дирекција за исхрану), а оснива се Одсек за снабдевање — одељак за набавке и одељак за расподелу намирница.

Истог дана (4. новембра београдски сликари оснивају УЛУС: први председник је вајар Сретен Стојановић, први секретар сликар и графичар Ђорђе Андрејевић-Кун.

Београђани се враћају и — тешкоће снабдевања расту. У тек ослобођени Срем и нешто раније ослобођени Банат већ 5. новембра одлази на прикупљање хране прва група од 200 Београђана.

У палати Академије наука, истог дана, београдске судије организују свој први митинг и одлучују да се укључе у ЈНОФ.

Студентски трг 20. октобра 1944. године

Studentski trg, 20 octobre 1944

Прослава 27. годишњице Октобарске револуције почиње 6. новембра митингом на Палилулској пијаци. Главна прослава је сутрадан, на Славији. На свечаној трибини су др Иван Рибар са члановима АВНОЈА, војни руководиоци, представници народне власти и политичких организација, не само из унутрашњости Србије, већ и из других република. Свечана трибина искићена је заставама: у средини је српска, са петокраком на плавом пољу, а са стране заставе СССР, Енглеске, САД и Југославије.

После интониране југословенске и совјетске химне, у интерпретацији хора Прве пролетерске, за говорницом се смењују: потпуковник инж. Драгослав Мутаповић,

представник Градског одбора ЈНОФ (у ствари: секретар Градског комитета КП, али то тада није било ни речено нити игде записано), затим књижевници Чедомир Миндеровић и Радован Зоговић, потпуковник Мома Марковић, домаћица Ружа Прибићевић, представник омладине Србије Драги Стаменковић, представници народа Словеније и Македоније.

Десетог новембра познати спикер пред-ратног радија, књижевница Јелена Билбија, поново је проговорила у етар:

„Говори радио-станција Београд...“

У првој емисији, после химне „Хеј Словени“, хор Позоришта народног ослобођења

отпевао је композицију „Козара“, под управом аутора, композитора мајора Оскара Данона.

У обавештењима у „Политици“ штампан је позив свим Македонцима који живе у Београду — на македонском језику...

Нове хумке: 12. новембра извађене су последње жртве из зграде у Васиной улици број 22, коју су Немци минирали пред повлачење. Трагични биланс: укупно 12 жртава — петоро одраслих и седморо деце.

Истог дана у Саборној цркви одржан је свечани помен свим изгинулим борцима НОВЈ и Црвене армије, који су пали за ослобођење Београда. Чиноејствовао је митрополит Јосиф у присуству највиших руковођаца: др Ивана Рибара, Моше Пијаде, Дмитра Влахова, већника АВНОЈ-а, чланова Националног комитета и војних власти.

Најстарије београдско позориште — Народно — добило је нову управу 19. новембра. Председништво АСНОС именовало је управу: управник Милан Предић, књижевник, бивши управник Народног позоришта, директор драме: Јован Поповић, књижевник, члан АВНОЈ; директор опере: мајор Оскар Данон, композитор, члан Позоришта народног ослобођења.

На све стране одржавају се конференције, зборови, митинзи, свечаности, комеморације. Обновљају се предузећа: „Гођевац“, „Рогожарски“, „Бостон“... Отвара се Дом културе у Молеровој улици... Отворена омладинска књижара... Свечана сахрана бањичких жртава... Први симфонијски концерт у слободном Београду (25. новембра).

ДЕЦЕМБАР

Децембар почиње како се новембар завршио: почиње подела текстила, прорадиле трамвајске линије „двојка“ и „шестица“, одржавају се конференције радничких делегата — рађају се нови синдикати...

По београдском округу већ је слободно кретање — пропуснице се издају само за унутрашњост. Ипак, фронт није далеко: западни Срем, источна Славонија, борбе у долини Дрине и Босне, ослобођени Ужице, Љубовија, Сјеница, Немци притиснути у Огулину...

Културни живот је све богатији: 22. децембра премијера „Најезде“ Леонида Леонина, 24. децембра УЛУС отвара изложбу — у корист рањеника...

Последњи дан последње београдске ратне године није само припрема за новогодишње славље. Ради се свуда, због рада се касни и на дочек...

На Славији, 31. децембра, велики збор пролетаријата — око 15.000 радника и радница окупило се, како пише хроничар, „на истом месту истог дана кад је пре 24 године противнародна диктатура извршила бруталан напад на права народа Југославије, а у првом реду на пролетаријат“.

ЈЕДИНСТВЕНИ НАРОДНО ОСЛОБОДИЛАЧКИ ФРОНТ

IX ОДЕЉКА

у заједници са

IV БАТАЉОНОМ II ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ

приређује

ДОЧЕК НОВЕ ГОДИНЕ

у сали Матине (Делиградска ул. бр. 27)

са обилним програмом и игранком.

Приход у корист пострадалих крајева.

Улазице: ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОГ

Почетак у 8.30 часова

СМРТ ФАШИЗМУ -- СЛОБОДА НАРОДУ!

Одбор ЈНСФ
IX одељка

Дочек Нове 1945. године

Le réveillon de 1945

Збору присуствују и делегације из унутрашњости Србије, из Словеније, делегати са фронта. Збор је отворио Лазар Стефановић, дрводељски радник, а говорили су и Душан Петровић Шане, грађевински радник и Душан Шијан, берберски радник. Покренуто је оснивање Јединствених радничких синдиката...

У просторијама Српске књижевне задруге одржана је оснивачка скупштина

књижевника који живе у Београду. Председник је Исидора Секулић (била одсутна због болести), потпредседник Јован Поповић, секретар Оскар Давичо, чланови: Марко Врањешевећ, Иво Андрић, Душан Милачић, Вељко Петровић, Радован Зоговић, Душан Николајевић.

Тог дана Команда града Београда издаје радосну наредбу:

„Ради дочека Нове године одобрава се слободно кретање ноћу између 31. децембра 1944. и 1. јануара 1945. до 2 часа после пола ноћи.“

Теже је са музичким програмом: у дискотеци има само 500 плоча, Немци су однели или уништили 16.000!

Под руководством УСАОС-а обнавља се Дечје позориште.

Шест батаљона омладинаца крећу на Црни врх — да секу дрва за Београд.

Седмог јануара на Славији је отворен Раднички дом. Говорио је Павле Павловић, један од руководиоца акције пре 34 године када је прикупљен новац за куповину дома.

„Волите и чувајте овај Дом — рекао је Павле Павловић — онако како су га волели

Београђани!

**Данас 27 октобра, у 15 часова, биће дефиле трупа
Народно-ослободилачке војске Југославије.**

Трупе ће проћи улицама Булевар Ослобођења, Славија,
Краља Милана до Терезија одакле ће се разићи у своје базе.

Радници и Грађани! Омладино!

Сви на улице да поздравимо нашу славом ове-
чану војску, најбоље синове свих наших народа,
оне, који су раме уз раме с Црвеном армијом ослобо-
дили Београд!

**Живела победоносна Народно-ослободилачка војска Југославије!
Живео Врховни командант маршал Југославије Јосип Броз-Тито!**

**Градски одбор
Јединственог Народно-ослободилачког фронта**

Факсимил позива београђанима да изађу на улице 27. октобра 1944. године и поздраве трупе
Народноослободилачке војске Југославије

Fac-similé de l'appel adressé aux Belgradois pour sortir dans les rues le 27 octobre 1944 afin de
saluer les unités de l'Armée de la libération nationale de Yougoslavie

1945.

Каква је само то ноћ била — до 2 часа!
Дубок снег, пригушено осветљење — јер
фронт је још близу — веселе поворке по
улицама, свуда песма, поклици, приредбе,
игранке — али још не до зоре.

Првих дана 1945. године најзначајнија
вест — нови предајник Радио Београда. Ве-
сти из главног града чују се у свим кра-
јевима. Зато су на програму од 5. јануара
и вести на македонском и словеначком.

радници који су од својих малих надница
прилагали за његову куповину.“

Десетог јануара, на основу одлуке Пред-
седништва АСНОС-а, повереник за привре-
ду ИОНО поставио је своје делегате који
сачињавају управу Удружења индустрија-
лаца. Чланови управе су: инж. Антон Бај-
лони, Добрен Срдановић, Д. Ђорђевић,
Обрад Петровић, Љуба Чуљковић, Павле
Михаиловић, Јован Васиљевић, инж. Драго-
љуб Јосиповић, Александар Тадић, Чед.
Павловић и Никола Пејовић, сви из Београ-

да. Овом одлуком разрешени су дужности дотадашњи чланови управе.

Дан касније Команда града Београда издала је наредбу о поновном плаћању кирија.

Тринаестог јануара Команда града издаје кратко саопштење: „Ноћу између 13. и 14. јануара 1945. године дозвољава се слободно кретање преко целе ноћи.“

Али, један догађај покварио је веселу ноћ: приредбе и уочи православне Нове године претвориле су се у демонстрације поводом напада краља Петра на споразум Тито—Шубашић.

Целе ноћи одјекивали су протести по београдским улицама. А 14. јануара огорчени Београђани кренули су ка Славији. Пре доласка на главно зборовалиште, реке људи су се заустављале на свим већим раскрсницама, а на три места одржани су митинзи: пред зградом спаљеног Универзитета говорио је секретар АСНОС Петар Стамболић, код „Мостара“ потпуковник Милан Шијан, а код Вуковог споменика синдикални функционер београдске организације Грга Јанкез.

На Славију је стило више од 50.000 Београђана. Извештачи су забележили да су са тада већ познате говорнице узели реч: представник Јединствених синдиката пуковник Радоје Дакић, професор Универзитета Васо Чубриловић, професор Више педагошке школе г. Милош Московљевић, свештеник из Орашја Михаило Голубовић и секретар ЦК СКОЈ-а Рато Дугоњић.

Неколико дана трајале су демонстрације: са улица протести су ушли натраг у дворане за састанке, конференције, у фабричка дворишта и хале.

До стања редовног, мирнодопског, требало је да прође још доста времена. Недостајало је свега — сем проблема и тешкоћа.

Крајем јануара показало се да рад Комисије за утврђивање злочина окупатора и његових помагача не може да буде довољно ефикасан само у једном градском центру, па је Извршни одбор НОО изабрао и 13 рејонских повереника, а у одлуци су позвани сви грађани да помогну повереништвима у прикупљању доказа којим би помогли откривању злочина и злочинаца.

ФЕБРУАР

На скромној свечаности првог фебруарског дана Београдски Цигани, који су преживели страхоте фашистичке окупације и масовног уништавања, основали су културно-просветно удружење.

Из саопштења одељења за снабдевање сазнајемо чега још није било: 3. фебруара почела је продаја соли — само уписаним потрошачима. Сваки члан домаћинства по 500 грама, сваки килограм 54 динара.

Аутоматски телефонски саобраћај између Београда и Земуна успостављен је 4. фебруара.

Седмог фебруара Радио Београд уводи петнаестминутну емисију на албанском језику, сутрадан је нова премијера — Нушићев „Народни посланик“ је поново на даскама главног града.

Школе преполовљене, учионице хладне, чак незастакљене: у 21 згради 32 школе. У клупама је само 14.000 деце — према 25.000 пред рат. Хиљаде деце су још код родбине у унутрашњости.

Група од 12 совјетских уметника, међу којима и Сергеј Обрасцов, творац концертних представа са луткама, допутовала. Дају представе у Народном позоришту и у болницама за рањенике.

После рејонских, 19 фебруара отвара се и Градска библиотека.

После завршене сече дрва на Руднику, 400 београдских омладинаца креће у Срем на бербу 40.000 јутара кукуруза.

Маршал Тито присуствовао у Топчидеру свечаној заклетви прве класе питомца Војне академије НОВЈ.

Пет стотина младића и девојака трчало је хладног 25. фебруара по калемегданским стазама. Било је то прво крос-контри такмичење.

У Београд је 27. фебруара допутовао потпуковник америчке војске, познати књижевник Торнтон Вајлдер. На пријему у америчкој војној мисији били су познати јавни радници, књижевници, сликари, професори Универзитета, новинари. На здравицу америчког писца одговорио је словеначки песник Матеј Бор.

Последњег дана фебруара приређено је књижевно поподне за рањенике Војне болнице. Радове су читали: Иво Андрић, Јован Поповић, Десанка Максимовић, Чедомир Миндеровић и Бранко Ћопић.

МАРТ

Првог марта отворен је за публику Зоолошки врт. Мада су многе животиње уништене, угинуле или побегле за време

октобарских борби у Београду, интересовање је велико. Највише је деце и војника. Цене су: за одрасле 20, за децу 10, а за војнике бесплатно.

Сведоци нормализације су: 70.000 путника дневно на трамвајима и, почев од 3. марта, слободно кретање у граду до поноћи.

И спортски живот треба организовати испочетка, на новим основама. На конференцији спортске омладине Београда, 4. марта, усвојена је резолуција којом се захтева УКИДАЊЕ свих клубова и савеза који су постојали до 20. октобра, а њихова имовина да се употреби за развијање физкултуре у широком народним масама и да се оснује један омладински клуб за физкултуру и спорт.

На тој конференцији изабрана је и управа а усвојена су и правила омладинског спортског клуба Црвена звезда. Правила предвиђају да сви чланови морају бити уписани у најмање две секције, од којих једна мора да буде гимнастичка.

У ово време рођена је и парола: „Нема одмора док траје обнова“. Новине су пуне примера прегалаштва. На неколико стубаца објављују се подвизи пожртвованих радника: тројица електрозаваривача, да би омогућили бржу оправку железничког моста на Сави код Београда, радили непрекидно по 70 часова.

Механичар Михајло Васиљевић одрекао се целе плате до краја рата у корист рањеника.

Фудбалери Црвене звезде одиграли утакмицу против тима помоћног особља Британске војне мисије и победили са 12:0.

Тито примио 12. марта делегацију београдских пионира. Са делегацијом је био и књижевник Бранко Ћопић.

Истог дана — празник музичког живота: на Коларчевом народном универзитету одржан симфонијски концерт Београдске филхармоније. Као гости, свирали су совјетски уметници — виолинист Давид Ојстрах и пијанист Лав Оборин.

Готово цео Београд изишао је на железничку станицу 22. марта да дочека прву велику групу наших заробљеника који су били интернирани у немачким логорима Баркенбрике и Померанији.

У међувремену трају акције: пионери сакупљају старо гвожђе, стару хартију, књиге за библиотеке, прилог за рањенике и пострадале крајеве; снабдевачи издају нове

куповне књижице и карте за животне намирнице, издају дуванске прерађевине пушачима (по 60 комада „зете“ и 20 грама савског дувана са једном књижицом цигарпапира од 40 листића — цело следовање 450 динара), берберски радници држе конференцију о тешком положају шегрта, радници у Ложионици оспособили још једну локомотиву, почела Светска омладинска недеља (25. марта митинг код Вуковог споменика — говорили представници омладине: Хрватске, Словеније, Македоније, Црне Горе и Боке, СССР, В. Британије, САД, Француске, Чехословачке, Бугарске, Грчке, Албаније и Румуније), а почиње и серија суђења људима који су се за време окупације огрешили о националну част: пресуде су кратке и сличне — вишегодишњи „присилан рад и губитак националне српске части.“

Одржали су конференцију настојници, ложачи и кућне помоћнице, „Води се борба против пегавца“. Уводе се трамвајске линије, продужују се привремено скраћене линије.

Прослава 27. марта ипак се издваја по масовности: 250.000 људи, цео Београд, продефиловали су преко Теразија, поред свечане трибине. На тргу Републике, са балкона Народног позоришта, говорио је и Тито. . . Касно у ноћ трајало је народно весеље: одложени су транспаренти, заставе, фотографије, руке су се ухватиле у коло, песма се ори до касно у ноћ.

И фудбалски навијачи имају свој празник у Светској омладинској недељи: Црвена звезда победила је репрезентацију Албаније са 11:2 (5:2). Пред 5.000 гледалаца играли су: Попадић (Северин Бијелић) — Станковић, Филиповић, — Ђајић, Јовановић, Ћирић — Језеркић, Шапинац, Митић, Томашевић, Печенчић и Хорватиновић. Голови: Томашевић 4, Митић 3, Хорватиновић 2 и Језеркић и Ђајић по 1.

После војних и судова националне части, почињу рад и грађански судови: 30. марта отворени су први досијеи у Првом народном окружном и Првом и Другом народном среском суду у Београду.

Истог дана подељене су и награде и похвалнице радницима и руководиоцима радних група, које су се истакле у берби кукуруза у Срему. Најбољим београдским берачима и организаторима Министарство трговине и снабдевања дало је 15 награда: по 2.000 динара и по три метра штофа за радничко одело.

А П Р И Л

Првог дана априла почео је рад на свим београдским факултетима осим Медицинског.

Омладина добија градско руководство УСАОС-а 3. априла: председник Градског одбора је Зоран Жујовић, потпредседници су Коста Томашевић и Лепосава Тинкић.

ЖЕНЕ БЕОГРАДА!

Главни одбор Антифашистичког фронта жена Србије позива вас на вашу прву

КОНФЕРЕНЦИЈУ

која ће се одржати у недељу 29 октобра ове године у просторијама Инжињерског дома у 2 часа по подне.

ЖЕНЕ БЕОГРАДА!

Масовним учешћем на конференцији манифестује спремност жена ослобођеног Београда да свим снагама помогну Народно-ослободилачку војску и нову народну власт. Покажите да су жене Београда, као и жене целе Србије, спремне да заједно са читавим народом уложе све снаге за коначно ослобођење своје отаџбине.

29. октобар 1944. године. Главни одбор Антифашистичког фронта Србије позива жене Београда на прву конференцију да масовним учешћем манифестују спремност да помогну народноослободилачку војску и народну власт

Le 29 octobre 1944; le Comité central du Front antifasciste de Serbie invite toutes les femmes de Belgrade à une première conférence.

Шестога априла београдска премијера совјетског филма „Чапајев“. Присутним творцима филма, браћи Васиљевима, захвалио је, у име гледалаца, бораца и официра, мајор Бранко Боројевић.

Исте вечери одржана је прва конференција радничке и шегртске омладине у граду. Било је око 1.000 младих људи, а било би их и више — речено је гневно — да им мајстори нису забранили да дођу на први скуп који расправља о њиховим проблемима. Већ и то је била слика положаја младих радника. Усвојена је резолуција у којој се енергично захтева: ограничење радног вре-

ОДБОР X РЕОНА

Народно ослободилачког фронта у Београду.

Одржаће се у петак 17 новембра 1944 год у 3 сата по подне у просторијама хотела „Обилић“ Карађорђева 99

КОНФЕРЕНЦИЈА

грађана X реона.

Дневни ред: Избор кандидационе листе за
**НАРОДНО ОСЛОБОДИЛАЧКИ ОДБОР
X ОДЕЉКА**

Позивају се грађани да посете ову конференцију где ће се изгласати НАРОДНА ВЛАСТ за овај реон.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

ОДБОР X РЕОНА

17. новембра 1944. године. Факсимил позива за конференцију на којој ће се обавити избор кандидационе листе за народноослободилачке одборе X одељка

Le 17 novembre 1944. Fac-similé de l'appel pour assister à la conférence à laquelle seront élus les candidats pour les comités de la libération nationale du Xième département

мена за шегрте, обавезно отварање занатских и стручних школа, отварање шегртских домова, збрињавање шегрта који немају породице, правилно регулисање награђивања шегрта. Лица учесника озарила

су се тек на вест да је ослобођено Сарајево: пошли су ка Теразијама и слили се у реку која на главном београдском тргу готово непрекидно изражава задовољство и одушевљење... или протест.

Радио Београд и даље шири програм: на кратким таласима од 9. априла даје вести на 11 језика у укупном трајању од 7 часова и 50 минута: српскохрватски, словен-

цију у великој дворани Коларчевог народног универзитета.

Новинари „откривају“ занимљивог железничког радника: Боривоје Борисављевић избацио је из колосека једну локомотиву марта 1944. као партизан-диверзант; после годину и нешто дана Борисављевић на истом месту — покушава да са другим радницима врати ту исту локомотиву на колосек, у саобраћај.

Зима је испразнила скромне резерве намирница и сада више није важно само скинути закаснелу летину, већ и предати плодове становништву. Све су масовније акције на откривању шпекуланата и њихових магацина, траже се оштре мере против ратних богаташа.

Око 2.000 радника и намештеника металске индустрије одржало је конференцију у сали Радничке коморе и поздравило нову уредбу о радничким надницама и чиновничким платама. После конференције изишли су на улице и демонстрирали против црне берзе и свих изабљивача народа.

ИНО Београда основао је Градско народно предузеће за снабдевање (ГРАНАП), и обезбедио кредит од 100 милиона динара ДФЈ „за планско, систематско и редовно снабдевање грађана основним животним потребама“. Предузеће има одељке: за животне намирнице, за огрев, за одећу и обућу, за кућне и техничке потребе, за хотеле, ресторане и мензе.

Из Војводине је до нове жетве набављено 800 вагона пшенице и 300 вагона кукуруза, а усвојен је предлог: они који не раде, а неће да иду на рад у Војводину — да не добију карте за исхрану.

Биоскопски репертоар већ месецима је у знаку совјетских и америчких филмова: 23. априла избор је следећи — совјетски: „Први штампар Федоров“, „Суд долази“, „Повратак Максима“, „Иван Грозни“, „Салафат Јулајев“, „Пут у живот“, „Два борца“ и филм који је југословенска публика видела пре рата — „Волга, Волга“ са Љубов Орловом у главној улози. Амерички: „Чарли Чен“, „Доктор Килдер“ (Џон Баримур), „Три мускетара“, „Под срећном звездом“ (Соња Хени), „Баволи неба“ (Клерк Гебл и Спенсер Траси), „Циркус“ (Чарли Чаплин), „У вртлогу страсти“ и „Обалска команда“. Изузетак — „Квазимодо“ („Звонар богородичине цркве“) француски.

Ближи се Први мај, први празник радног народа у слободном Београду. Приредбе, такмичења, смотре, манифестације, офанзива на фронту рада.

Уметнички павиљон на Калемегдану први пут се отвара без слика и скулптура:

**Штаб Железничког батаљона
Прва Инжињерска бригада**

ПОЗИВА

Грађане на своју прву утакмицу на игралишту СК ЈУГОСЛАВИЈЕ

у недељу 26 новембра 1944 у 2 ч. доподне

ЖЕЛЕЗНИЧКИ БАТАЉОН

и

**ПРВА ГАРНИТУРА
БЕОГРАДА**

У ТИМУ БАТАЉОНА НАЛАЗЕ СЕ
ПОЗНАТИ ФУДБАЛЕРИ

Улаз за војску бесплатан
За цивиле трибине 150.— Динара
Стајање 80.— Динара

**Утакмица се игра у корист
наших рањених бораца**

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Штампарија „Смиљено“ Душана Татаћа, Бр. Милана 8

26. новембра 1944. године одиграна је прва фудбалска утакмица у Београду. Плакат са позивом грађанима да присуствују утакмици, која се игра у корист рањених бораца Народноослободилачке војске

Le 26 novembre 1944, le premier match de football a eu lieu à Belgrade

начки, македонски, руски, енглески, француски, бугарски, албански, италијански, румунски, грчки мађарски и — немачки.

Поводом смрти америчког председника Рузвелта, ИНО одржао свечану комемора-

29. априла ту почиње изложба најбољих зидних новина — сваки од 14 београдских рејона послао је по три примерка пред жири у коме су Јован Поповић, Ђорђе Андрејевић-Кун, Пјер Крижанић и по један представник трију београдских новинских редакција — „Политике“, „Борбе“ и „20. октобра“.

Истог дана одржали су састанак берберски, фризерски, власуљарски и хигијенски радници и одлучили да од 1. маја више не примају бакшиш, „јер је то средство понижавања.“

М А Ј

Први мај! Дефиле 250.000 учесника параде, преко Теразија, пред Титом. За празник су стигли и специјални свечани возови из Ниша и Краљева. Прослава се претворила у славље ослобођења и победе, пуних десет дана.

Првог маја НОВИ ДИНАР ДФЈ постао је једино законско средство плаћања и убрзано се мења у тек ослобођеним крајевима. Цене дневних листова су 1 нови динар — као пре рата. . .

Шпекуланти не мирују: покушавају да изиграју и Закон о замени новчаница (сваки грађанин може да замени до 5.000 динара), откривају се нове количине скривене сланине, масти, брашна и шећера. Кажен је са 10.000 динара и одузимањем робе апотекар који је сакрио 12.000 комада „бајерових“ аспирина, 87 комада „мерима“ дечјег, и 293 комада тоалетног сапуна и 31 килограм шећера.

Другог маја на улицама су бучни продајци новина — ванредна издања објављују ослобођење Трста, Горице и Тржича. И малу Ројтерову вест о Хитлеровој смрти у бункеру.

Митинзи, топовски пуцњи, ноћне манифестације: „И Берлин је пао!“ А рат још траје, мада су хиљаде Руса, на пролазу кроз Југославију, понављале као коначни циљ: „На Берлин!“

Шестог маја излази ускршњи двоброј „Политике“, са уводником „Наш Ускрс“ из пера протојереја Ј. Караматијевића, пуковника Југословенске армије.

Седмог маја на Теразијама се слави ослобођење Љубљане. Освободила фронта организује митинг Словенаца. Песмом „Хеј Товариши“ поздравља се ослобођење Истре са Ријеком, Словеначког приморја са Трстом и Горицом.

Slovinci in Slovenke v Beogradu!

Z osvoboditvijo Beograda in večine srbskega ozemlja po naši junaški Narodno-osvobodilni vojski Jugoslavije in Partizanskih odredov Jugoslavije ter po požrtvovalni Rdeči armadi je nastopil tudi za nas **trezutak sprostivše vseh naših sil**. Sporazumno z Narodno-osvobodilno oblastjo je osnovan Odbor Osvobodilne fronte Slovenskega naroda za Srbijo v Beogradu, ki bo ustanovil povsod v Srbiji, kjer so Slovenci, **krajevne odbore** Osvobodilne fronte Slovenskega naroda in ti posluje **kot tak sam za Beograd z okolico**.

Da zajamemo vse sile Slovencev za osvobodilno borbo narodov Jugoslavije in da vključimo te sile kar najbolj čvrsto, številno in organizirano v enofno narodno osvobodilno fronto v območju Beograda,

pozivamo

v funkciji krajevnega odbora za Beograd z okolico vse v tem področju nahajajoče se Slovence in Slovenke:

1. da se do 10. novembra t.l. prijavijo podpisanimu odboru s prijavnicami, ki se dobijo v pisarni odbora, Kosovska 12;

2. da se, če so sposobni za vojaško službo, takoj prijavijo v Narodno-osvobodilno vojsko Jugoslavije, pri Odseku za mobilizacijo Komande mesta Beograda, Čika Ljubina 20, potom Odbora ali naravnost.

Pridržujoč podrobnejša pojasnila o naši ureditvi, programu in prizadevanju našega dela pozneje objavi se nadajemo, da se bo v času, ko se Slovenska zemlja bori z vsemi silami, vsaktera tujajina Slovenka in sleherni tujajini Slovenec odzval klicu dolžnosti in dal svoji domovini vse svoje moči in sposobnosti tujaj. v Srbiji, na razpolago.

Smrti fašizmu ~ Svoboda narodu!

Beograd, dne 29. oktobra 1944

Osvobodilna fronta Slovenskega naroda

Odbor za Srbijo v Beogradu, Kosovska 12

(Kot krajevni odbor za Beograd z okolico)

Факсимил позива свих Словенаца из Београда и околине на оснивачки састанак 29. октобра 1944. године

Fac-similé de l'appel adressé à tous les Slovènes de Belgrade et des environs pour une réunion constitutionnelle, le 29 octobre 1944

Осмог маја — ново одушевљење: и Загреб је слободан!

Деветог маја хитлеровска армија потписује капитулацију. Манифестације трају до три ујутро. Али, ратни извештаји Генералштаба Југословенске армије излазе још неколико дана. . .

Десетог маја, у бившем Дому студенткиња, отвара се породилиште. Породиље и особље добијају храну из народних ресторана, јер кухиња у згради још није оспособљена. У холу, на мермерној плочи, урезана су златна слова: „Мајка и дете су брига наша“.

Београд је 11. маја подељен на 7 — уместо дотадашњих 14 рејона.

После петодневног рада, завршен је — кратким саопштењем оснивачки конгрес КП Србије, који трајао од 8. до 12. маја.

Саопштење

Извршног народног одбора града Београда о додељивању станова

Услед немогућности да се изиђе у сусрет свим лицима која желе промену стана било из којих разлога, а услед огромног броја молби, које се налазе на решавању у одељцима за станове РНО (само у времену од 7 до 12-IX-1945 год. поднесено је 4.642 молбе) обуставља се од 16 овог месеца до даљег, пријем молби за станове, изузет у следњим случајевима:

- 1) Службеног премештаја лица из унутрашњости у Београд;
- 2) Заробљеника, који су становали до рата у Београду, а изгубили свој стан и оних који су добили дозволу за сталан боравак у Београду;
- 3) Демобилисаних бораца, који су грађани града Београда, а немају стана, и оних који су добили дозволу за сталан боравак у Београду;
- 4) Оправки зграда, а исправке су такве природе да се станари морају иселити;
- 5) Таквог општења стана, услед бомбардовања и борби да постоји директна опасност по живот станара, услед рушења;
- 6) Услед склапања брака.

У неким случајевима, а на основу чл. 4 Закона о располагању становима и пословним просторијама, власници зграда, односно најстарији дужни су пријавити одељку за становање РНО празан стан или просторију, односно део стана или просторије у року од 15 дана пре иселјења, односно у случају хитног одласка у року од 24 часа. О томе ће одељци за станове РНО водити контролу и у случају да такав стан или део стана није пријављен, биће подан на одговорност власник и кажњен на основу чл. 17 Закона о располагању становима и пословним просторијама до 10.000.- динара новчане казне.

Исто тако на основу чл. 17 Закона о располагању становима и пословним просторијама биће кажњена лица, која се без одлуке станбеног власника усеље у празне станове, односно делове стана и то новчаном казном до 10.000.- динара и иселењем из тога стана.

Власници, односно најстарији зграда са три и више станова, дужни су да најкаље до 25-IX-1945 нумерису станове у својим зградама на тај начин што ће квалитет било на картон-бело бојама обележити број стана.

Лица која немају дозволу за сталан боравак у Београду, неће се обраћати станбеним властима за додељивање стана, пре него што добију дозволу борава у Београду, пошто се и без дозволе борава неће пријавити.

(Из Извршног народног одбора града Београда)

Саопштење Извршног народног одбора града Београда о додељивању станова, новембар 1945. године

Proclamation du Comité populaire exécutif de la ville de Belgrade concernant l'octroi des logements, novembre 1945

Дан победе, 15 мај: ново славље.

Али, 15. мај је датум на једној краткој наредби Команде града Београда: *Најстрожа забрана купања у Сави и Дунаву — до даљег наређења*. Разлог: Савом плове лешеве, последње жртве из злочиначког усташког логора Јасеновац. Извађена 82 леша, у сремској и загорској ношњи претежно. Са метком у потиљак.

Укида се замрачење града.

Последњи ратни извештај Генералштаба ЈА гласи: Београд, 16. маја:

„Престао је организовани отпор непријатеља пред нашим трупима. Завршава се разоружавање и уништавање мањих, раштрканих непријатељских група.“

И Београд се припрема за прославу Титовог рођендана: на игралиштима пионери увежбавају тачке за велики слет. . .

Већ после 20. маја букте логорске ватре у Топчидеру, на Звездари и Калемегдану: борци и деца, заједно. Београђани и гости, малишани из унутрашњости Србије, из Македоније, Санџака, Косова и Метохије.

Група од 300 совјетских заробљеника које је ослободила Југословенска армија из логора код Вишеграда и Загеба стигла у Београд на пропутовању у отаџбину.

Слет траје. Носиоци штафете стижу у Бели двор. Тито је одсутан. Омладинце прима секретар владе пуковник Митар Бакић.

Сутрадан носиоци Штафете одлетели су авионом у Загреб: Маршал је желео лично да види своје младе госте.

У част Титовог рођендана око Калемегдана су приређене бицикличке трке. Победник је Јован Трифуновић, други је Душан Давидовић, трећи Радослав Козлица Њале, који је прошао кроз циљ на позајмљеном контрашу, пошто је у току трке због квара променио три бицикла.

Објављен је прекид слања радника на поља Војводине: потребе су подмирене.

Репертоар позоришта: „Силе“ по роману Бранимира Ћосића „Покошено поље“, Пучинијева „Тоска“, Веселиновићев „Хайдук Станко“, драма „Сребрна кутија“ од Џона Голсвортија.

ЈУН

Антифашистичке Београда ударничким радом у централној радионици Црвеног крста обукле 2.000 малишана.

Трећег јуна отворен Дом културе радника бродоградилшта „Чукарица“.

Влада Србије прописала нове кирије: за Београд је одређена кирија према киријама 1. септембра 1939. ИНО прецизира одлуку: једнособни станови 40 одсто, а већи станови 50 одсто од предратне кирије.

Радници I секције за одржавање пруге знатно превазилазе предратну норму: оно што се некад урадило за 40 надница, сад се уради за 27. Пре 30 — сада 18.

Све се мери према предратном: и цене и зараде и учинак.

ИНО одређује цену хлеба на 6 нових динара — 300 одсто од предратне цене — и даје образложење: *ако би хлеб био 5 динара (био је 50 старих динара), ИНО би губио месечно 3 милиона динара, а постоје већ губици на води, струји и трамвајима.*

Несташица је убедљива: за пола године — само једном се делило следовање уља. По 450 грама, односно по 600 за теже физичке

раднике. ГРАНАП нема текстила ни за оне који се демобилишу, а немају цивилну одећу.

Само се у малим огласима нађе понуда: продајем неношено маренго енглеско одело за светковине и летње енглеско фреско.

Тек што је завршена замена новца — до 5.000 динара — појављују се огласи: кућа нова, са два лепа стана, 65.000 динара; етажни стан од три паркетиране собе 100.000; продајем мању фабрику макарона, бисквита и сувог теста.

У време кад се обично прекида рад на универзитетима, 2. јуна отворен је и Медицински факултет: рад је почео предавањем др Војислава Арновљевића — увод у интерну пропедевтику.

Мада праве новине већ увелико редовно излазе, још су популарне и зидне и — усмене новине. На правном факултету су 9. јуна, у петом броју усмених новина синдикалне подружнице, говорили и: Моша Пијаде, потпредседник АВНОЈ-а о Демократској Федеративној Југославији (историјски аспект) и др Радомир Лукић, доцент Правног факултета: „О непосредној и представничкој демократији.“

Истог дана окупили су се дрводељски радници и оштро захтевали да се предузму мере против оних столарских предузећа која не раде, а за време окупације су радила пуним капацитетом.

Десетог јуна представници привредног живота разматрали су проблеме снабдевања. Констатовали су да добар део снабдевања још иде преко несавесних људи, а не мало кроз руке људи који уопште нису трговци.

У Београд је 12. јуна допутовала прва делегација мађарске демократске омладине.

Жеђ за општим и стручним знањима присутна је свуда: курс за опште образовање учитеља, за децје васпитаче, за ученике металске струке. На иницијативу тек основане синдикалне подружнице у штофари Илић почели курсеви за стручно оспособљавање 30 омладинаца и 30 старијих другова.

Зид бившег дворског парка порушен је 15. јуна — под одлуци ИНО, на предлог једног читаоца „Борбе“. Први Београђани радознано су испунили парк прекопута Скупштине.

Свечано окићен цвећем, заставама и паролама, у Земун је 16. јуна стигао први директни воз из Загреба. Возом су допутовали руководиоци хрватских железница, представници синдиката железничких радника и други.

Прва конференција — скупштина студената Београдског универзитета одржана је 16. јуна на Техничком факултету. Скупштину је краћим говором отворила студенткиња Брана Перовић, а затим је учеснике, у име председника Комисије за обнову БУ и у име ректора, поздравио проф. Стеван Јаковљевић. Реферат о данашњим задацима поднео је студент Стеван Дороњски. На крају скупштине поздрављен је рад Комисије за ревизију диплома стечених под окупацијом — као доказ решености да се Универзитет очисти од фашистичких остатака из редова студената и професора, а затим је изабран Акциони одбор у који су ушли представници свих факултета, Економске комерцијалне високе школе, Музичке и Уметничке академије.

Београд је домаћин делагаткињама I конгреса Антифашистичког фронта жена. Првог дана, 17. јуна, говорио је и маршал Тито.

Радници фабрике прецизне механике „Нестор“ прешли су на акордни рад. Први резултати — повећана производња и побољшан квалитет.

Један по један производ улази у слободну продају: 20. јуна фабрике добијају дозволу да квасац продају у неограниченим количинама, али по максимираној цени. Истог дана грађанство је обавештено о подели још једног следовања жижица: сваки потрошач добија по три кутије од 40 дрваца — укупно за 1.50 динар.

Премијере се ређају. Прву изложбу слика и скулптура инспирисаних народнослободилачком борбом чланова УЛУС-а отворио је 24. јуна министар просвете савезне владе Владислав Рибникар. У обавештењу, у новинама, пише: „Посебних позива неће бити. Улазница је 2 динара по особи“. (Новине су 1 динар, хлеб 6).

Саопштење: Свим женама у другом стању, којима је потребна помоћ у појачавању исхране, нека се пријаве ради регистрација рејонским бабицама.

Изазов: професори V женске гимназије позвали су на такмичење професоре других београдских гимназија — ко ће више да одржи бесплатних часова приватним ученицима који су ратом ометени у школовању.

Омладина „Бостона“ и „Замка“ такмичи се за I конгрес омладине Балкана.

Крајем јуна у штампу је предат телефонски именик за 7.000 оспособљених бројева у Београду, Земуну и Панчеву. „Услед техничких немогућности засад се не дају везе приватним лицима.“

Прва генерација слушалаца дентистичког курса завршава учење и спремна је да пође на село, снабдевена свим потребним зубним инструментима који се сада производе у нашој земљи. У генерацији има 80 младића и девојака.

Београдски вајари добили су вагон гипса као дар Савеза бугарских уметника. Сваки наш уметник добио је по врећу гипса бесплатно, а остатак се продаје по минималној цени. Новац од гипса предвиђен је за самопомоћ уметника у набављању сликарског и вајарског материјала.

Органи народне власти контролисали су 27. јуна рад на пијацама „Каленићево гумно“ и „Цветни трг“. Открили су 500 бесправних трговаца који су продавали рационариране намирнице и робу по вишим ценама.

и по 1.000 динара, као и старе, изношене кошуље. Док у апотекама нема вате, на пијацама је има, али по много вишим ценама.

Три вести од 30. јуна:

Власник радионице четака у Александровој улици закида радницима плату, ради личног богаћења и изазивања незадовољства међу радницима.

После концерата у Шибенику, Задру, Загребу, Ријеци, Трсту, Горици, Љубљани, Постојни, Мешовити хор Казалишта народног ослобођења Далмације (основан 1924. године), приредио је концерт на Коларчевом народном универзитету. На програму су била дела Ст. Мокрањца, С. Бомбарделија, И. Тијардовића, Н. Херцигоње.

БЕОГРАЂАНИ!

Данас 27 марта у 10.30 часова на Теразијама извршиће се смотре јединица наше јуначке Југословенске армије. Јединице ће пролазити улицама Булеваром Ослобођења, Краља Милана и Кнез Михајловом.

После подне у 3 часа одржаће се код Кнежевог споменика величанствени збор посвећен 27 марту 1941 године.

Својим присуством на смотри и збору достојно прославимо овај велики јуначки дан, покажимо да смо достојни Београђана из 1941 године.

Живео 27 март дан борбе против фашистичких завојевача!

Живела јуначка Југословенска армија!

Живела народна влада демократске федеративне Југославије на челу са маршалом Титом!

ГРАДСКИ ОДБОР

Јединственог народно-ослободилачког фронта

Позив београђанима на збор посвећен 27. марту 1941. године

Appel aux Belgradois pour assister à une réunion dédñée au 27 mars 1941

На пример: метар штофа продавали су по 1.200 до 2.000 динара — уместо по 80 до 150 колико је дозвољено, а бољи штофови по 2.800 па и 3.000 уместо 300.

За прилике ондашњег времена врло је карактеристичан извештај инспектора о ценама половне робе: старе, изношене, готово неупотребљиве ципеле продаване су

Ј У Л

Првог дана јула — један спортски извештај и једно обавештење.

За извештај о фудбалској утакмици између Црвене звезде и загребачког Динама (4:1 — уз објашњење да је Динамо још неуигран, јер је основан тек пре неколико недеља), „Борбин“ извештач доноси и „по-

литички део“ — тако уобичајен у тадашњој штампи, а карактеристичан по истицању разлика сада и пре рата.

„Овога пута фискултурници Београда са радошћу дочекују загребачке фискултурнике, јер су пре недељу дана видели, из утисака које су добили у Загребу, да више не постоји онај јаз између два најјача центра фискултуре у нашој земљи, који је постојао пре рата и који су свесно продубљивали бивши реакционарни режими.“

Од првог дана јула дозвољено је купање у Сави и Дунаву, али само уз потврду рејонске здравствене службе да је „лице“ пелцовано против трбушног тифуса. Потврде показати на благајнама купалишта.

Сутрадан — недеља. Радници VI рејона бесплатно су поправљали разне предмете сељацима у оближњем Кумодражу. Обућари су крпили опанке, лимари Аутокоманде шерпе и корита, ковачи и механичари „Гођевца“ пољопривредне алатке, кројачи и кројачице „Солида“ и „Победе“ крпили панталоне и капуте. Репортери истичу да су радници жртвовали једини слободан дан у недељи да би показали сељацима колико су им блиски.

Прво смењивање једног руководиоца — синдикалног — „због лабавог рада“ било је у Бродоградилушту Чукарица 30. јуна. Из образложења се види да председник и секретар нису водили довољно рачуна и о борби за већу продуктивност и дисциплину радника, већ су главну бригу посвећивали да се из својих канцеларија, не радећи на радном месту, боре против управе бродоградилушта за ситне радничке захтеве. У нову управу синдикалне подружнице избрани су углавном ударници „који су својим самопрегорним радом показали да им је интерес предузећа и обнова земље на првом месту.“

На београдским поштама се 2. јула смањује војно особље: тог дана, наредбом маршала Тита, престала је да важи наредба о војној цензури над цивилном поштом у унутрашњем саобраћају. Наредбу је донео Врховни штаб НОВЈ 13. новембра 1944.

За активистичко расположење Београда тих дана карактеристични су уводници, коментари, па чак и дуже информације о политичким и привредним акцијама. Увелико је цветала „директивност“, што се види из серије наслова:

Битни задатак државне финансијске политике биће чување вредности нашег новог динара

Посета радника селу учвршћава
јединство радника и сељака

**Не дозволимо да наша кожарска предузећа
обуставе рад због недостатка сировина**

**Спроведимо сместа и неогложно у живот
закон о утврђивању ратне добити**

РАД НА СУЗБИЈАЊУ НЕПИСМЕНОСТИ — ОСНОВНИ ПРОСВЕТНИ ЗАДАТАК

У састављању бирачких спискова треба
да узму учешћа најшире народне масе

За правилну примену Закона о бирачким списковима

ЗА ИЗГРАДЊУ И УЧВРШЋЕЊЕ МЕСНИХ НАРОДНИХ ОДБОРА

Сprovedимо у живот одлуке народне владе о откупу жита

**Радници, намештеници, јачајте
радну дисциплину вашег предузећа**

**Употребимо снаге народног фронта на даље задатке
у изградњи наше државе, у изградњи друштва и новог човека**

Повећајмо бригу о дечијим домовима

**Више гвожђа — више челика!
Рудари, дајте домовини више угља!**

**Помозимо железничарима
да изврше транспортни план**

Крајњи је рок да се Београд обезбеди дрветом

Посветимо пажњу изградњи кадрова наше народне милиције

Посебан уводник „Борба“ је 18. јула посветила отварању првих продавница Народног магазина, у Београду, а у извештају са посете робној кући НА-МА (у згради бившег ТА-ТА на углу Кнез Михајлове и Обилићевог венца) набрајају се предности државних магазина: бутер је овде једини артикал на књижице, али је 72 динара килограм, а трапист — сваком куцпу по пола килограма (58 динара кг). Продаје се посуђе, стакло, „стакло за фењере које посебно изазива пажњу сељака“, шпиритусне лампе и кућни прибор за кухињу. Крофне су овде 2 динара комад — „а у вароши 5“, сендвич је 2.50, вино 20 динара литар, а у другим продавницама и до 40. Коментар: „Нов допринос народне власти за снабдевање грађана и борби против шпекуланата“.

Ни свечана скупштина нових народних тужилаца (24. јула) није без практичне поуке: на Коларчевом су тужиоцима говорили:

Моша Пијаде — „Наши нови закони и најчешће грешке у њиховој примени“, а др Јожа Вилфан — „Организација рада народних тужилаца“.

Истог дана Команда града укида сва ограничења кретања ноћу.

Снабдевање добија помоћ од УНРЕ: прва дошиљка намењена Београђанима садржала је — 215 тона коже, 174 тоне обуће, 42 тоне одеће, 8 тона разне робе, затим 34 тоне чаја, 11 тона конзервираног млека, 13 тона чоколаде, 21 тона маргарина, 37 тона бисквита и 10 тона кафе.

А В Г У С Т

Први август почиње сусретом београдске деце са омиљеним ликовима Дизнијевих филмова — Паја, Мики — и новим ликовима из совјетских цртаних филмова. Почињу

редовне представе за пионире — полазак је са зборних места у рејонима „са својим руководиоцем којем претходно дају по 3 динара за улазницу.“

Тога дана лакнуло је и пушачима: пошто су домаће фабрике дувана достигле потребе потрошње, у Београду, као и у целој земљи, почиње слободна продаја цигарета и резаног дувана.

Музеј града Београда оспособљен је да прими публику: ову културну установу свечано је 4. августа отворила, у присуству јавних и културних радника главног града, Олга Шафарик, управник.

Следи августовска серија догађаја који нису градски, али су још како присутни у животу Београда, града-домаћина: Конгрес Народног фронта Југославије, III заседање АВНОЈ-а, суђење члановима такозваног Централног националног комитета Драже Михајловића.

Повећавају се слободе, али расту и тешкоће, јер се у град брже враћају Београђани него што Београд успева да се ослободи рушевина и разних несташица.

Последњег августовског дана Месно синдикално веће, одазивајући се протестима радника, закључује:

— услед сталног пораста цена животних намирница, пала је реална надница радника и намештеника. Нарочито је тешко стање код полуквалификованих и неквалификованих радника и намештеника VII положајне групе са неколико чланова породице, а чији приходи нису већи од 2.500 динара.

Пленум мисли да би се мењањем уредбе о платама и надницама још више повећао привредни хаос и повећала активност црноберзијанаца и шпекуланата и да би и даље расле цене намирница. Зато захтева: да народна власт максимира цене свим производима потребним за живот и да уведе строгу контролу поштовања максимираних цена. Пленум ставља задатак свим синдикалним организацијама да поведу немилосрдну борбу и против свих забушаната и лењиваца који коче бржу обнову земље.

С Е П Т Е М Б А Р

Већ 1. септембра, „пошто је повишена цена животних намирница прешла сваку меру, на захтев Месног синдикалног већа ИНО Београда — у сагласности са Министарством трговине и снабдевања — прописује ценовник за воће, поврће, млеко и млечне производе.

Већ 5. септембра ИНО је одлучио да се са територије Београда забрани извоз свих врста намирница, јер су шпекуланти, због максимираних цена у Београду, почели да продају у местима где цене још нису максимирани или је слабија контрола. Прописане су и цене занатских услуга обућара и кројача (прављење ципела са једним ђоном 250, са дуплим 270; шивење женског одела од мушког штофа 530 до 1.000, а од женског штофа 455 до 845 динара).

Десет дана касније већ су готове и прве пресуде: Суд казнио 12 кванташа са Бајлонове пијаце, јер је непобитно доказао да су слали телеграме произвођачима да више не шаљу робу у Београд. Највећи шпекулант је осуђен на три године присилног рада.

Првих дана септембра „вест дана“ гласила је: „Поручнику Жарку Брозу, сину маршала Тита, који је на служби у тенковској армији, догодио се несрећан случај. Кад је улазио у цип хтео је да укочи револвер левом руком, пошто је десну изгубио у рату. Револвер је окинуо и повредио га. После операције стање здравља Жарка Броза кренуло је на боље.“

Чак су потписи за фотографије садржавали коментаре: „РУШИ СЕ ЗГРАДА СУДА ЗА ЗАШТИТУ ДРЖАВЕ, у парку Министарства финансија, која је била оштећена за време бомбардовања. Тако нестаје те рђаве успомене на тешка времена старе Југославије.“

Стање на београдским пијацама после максимирања цена: редова све мање, јер је довоз све редовнији. . .

У Народном позоришту 5. септембра одржан је први састанак позоришних писаца. Говорили су директор Дrame Велибор Глигорић, управник Милан Предић, Душан Матић и Јован Поповић. Усвојен је предлог да Народно позориште распише конкурс који ће подстаћи писце на стварање.

Тито је 9. септембра присуствовао на стадиону „20. октобар“ финалној утакмици фудбалског првенства државе. Први првак је екипа Србије — победом (2:1) над екипом Југословенске армије.

На Коларчевом, 9. септембра, први послератни концерт француских уметника: бас Андре Перне, првак Велике париске опере, иначе капетан француског ваздухопловства, певао је у пратњи г-ђе Бурже дела француских и италијанских композитора.

Да се ближи прослава годишњице ослобођења Београда сведочи апел Одбора за

Прослава Дана победе у Београду 1945. године
La célébration du jour de la victoire à Belgrade 1945

Наша деца - наша будућност

Кроз 15 - 20 дана почеће нова школска година и као најхитније пред нас се поставља

ОТВАРАЊЕ БАЧКИХ КУХИЊА

у које ће се вршити упис од 22 до 25 августа 1945 год. по одборима насеља.

Пошто за сада није могуће хранити сву децу, то долазе у обзир ђаци основних, средњих и свих осталих школа, **који заиста немају никаквих материјалних услова за живот.**

Напредно се могу уписати само омладинци и омладинке из унутрашњости са уверењем, да немају никаквих материјалних сретстава за живот.

УПИС ће се вршити по одборима насеља и то од 8 - 12 и од 13 - 16 час.

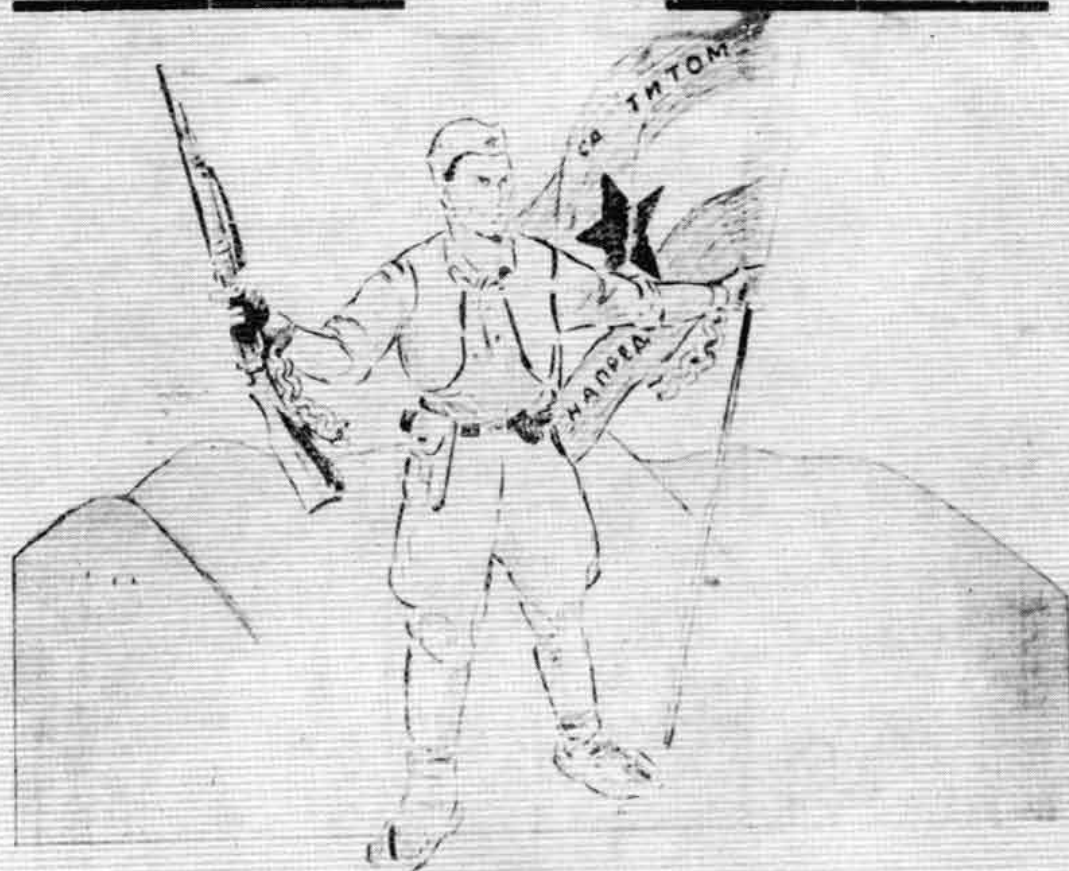
22 августа 1945 год.
Београд

Градски
средњошколски одбор

Бачке кухиње отворене су августа 1945. године
Les cantines pour élèves sont ouvertes en août 1945

7 ЈУЛИ 1941

7 ЈУЛИ 1945

Народе Округа београдског!

7 јула прославићемо свечано на Космају код планинске куће четворогодишњицу оснивања Космајског партизанског одреда. Нека читав наш народ тога великог дана, масовним учешћем у прослави, манифестује своју љубав и захвалност херојској борби наших партизана.

БОРЦИ КОСМАЈСКОГ ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕДА!

Велики дан победе је дошао. Прославићемо најсвечаније слободу за чије остварење су поднете толике жртве и муке. За ове велике дане се четкрж године, на челу са другом ТИТОМ, ишло из победе у победу, проносно барјак слободе од нашег Космаја до Крајине, Лике и Кордуна. Окупимо се на 7 јули да заједнички са читавим народом видимо биланс своје борбе и поставимо себи нове задатке.

Родитељи палих бораца!

Очеви и мајке наше! Дигните поносно главе и прославите са читавим народом, са нашим храбром омладином, која ће вам заменити ваше изгубљене, овај велики празник — празник победе, за коју су часно пали ваши синови.

Омладино наша!

За твоју бољу будућност расути су гробови партизана широм нашег краја! Ожити те свете гробове и поштуј их јер су они ту ради тебе. Учеси у прослави нашег празника 7 јула своју младлачку љубав и одушевљење према херојској борби твоје браће и оца, да би ова свечаност остала за увек у сећању и срцима младих поколења.

ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ

Позив на прославу 7. јула која ће се одржати на Космају на дан 7. јула 1945. год.
 Invitation à assister à la célébration du 7 juillet qui aura lieu à Kosmaj le 7 juillet 1945

Сабахадин Хоџић, плакат 1945. година

Sabahadin Hodžić; affiche 1945

ПРВА ИЗЛОЖБА
УДРУЖЕЊА ЛИКОВНИХ УМЕТНИКА СРБИЈЕ
УМЕТНИЧКИ ПАВИЉОН

24-VI ДО 24-VII

УЛАЗ ДИНАРА 2:-

Мило Милуновић, плакат 1945.

Milo Milunović; affiche; 1945

Мило Милуновић, плакат 1945.

Milo Milunovic; affiche; 1945

прославу: да сви борци, грађани, радници и омладина помогну сакупљању материјала о ослобођењу Београда.

Припремају се први избори: прорађује се закон и међу фронтовским активистима; Народни фронт Београда као свог кандидата истиче маршала Тита.

У присуству маршала Тита и високих државних и војних руководилаца, генерал-мајор Светозар Вукмановић Темпо отворио је 13. септембра у просторијама Народног музеја изложбу фотографија и докумената из НОБ.

Три дана касније, Маршал Тито, у светлом цивилном оделу, обишао радове на изградњи савског железничког моста, а затим се моторним чамцем одвезао до зимовника.

Први концерт америчке музике приређен је на Коларчевом универзитету 15. септембра. Учесници: Едвин Франк Едвин, Џипсон Морисеј и Артур Кларк, припадници V америчке армије. Програм: црначке духовне песме. Уводна реч: Миленко Живковић.

Градска библиотека поново је отворена 18. септембра — са 25.000 књига.

После учесталих саобраћајних несрећа (од 20. маја до 15. септембра 175 несрећа са 18 мртвих и више од 100 повређених), у Београду од 20. септембра не сме да се вози брже од 30 км на сат. У кривицама предњаче шофери (139 од 175). Зато је са наредбом о ограничењу брзине у саобраћај ушло и 7 мотоциклиста-контролора. Само за прва два дана они су казнили 190 возача због кршења прописа о ограничењу.

На рејонским конференцијама Демократске странке, 23. септембра изабрани су делегати за Земаљски конгрес и осуђено је држање Милана Грола, председника странке, уз одлучно истицање да његови ставови не обавезују странку.

После успеха „Продане невесте“, Опера Народног позоришта обновила је „Севилског берберина“. Редитељ је Никола Цвејић, диригент Предраг Милошевић, а пљесак су нарочито изазвали певачи: Станоје Јанковић (Фигаро), Жарко Цвејић (Дон Базилио), Нада Штерле (Розина), Александар Маринковић (Алмавива) и Бранко Пивнички (Бартоло).

И Позориште на Врачару обнавља Нушићеву „Госпођу министарку“. Редитељ је Драг. Гошић, а насловну улогу у алтернатици играју Невенка Микулић и Милева Бошњакковић.

Словеначка основна школа проширила се у новој школској години — неколико нових одељења са наставом на словеначком језику при другим школама.

На Коларчевом су 11. октобра београдски Македонци свечано прославили Дан устанка народа Македоније.

Екипа совјетских уметника снима на београдским улицама филм „Олуја над Балканом“: 12. октобра снимане су сцене које се одигравају 22. јуна 1941. године, када београдски матурант, на вест о нападу Немачке на СССР, убија у Улици краља Милана немачког потпуковника. Немачке војнике који чувају стражу пред бункером играју немачки заробљеници.

Породици београдских листова придружује се 13. септембра обновљени „Јеж“ — али не као „Ошишани“.

О К Т О Б А Р

Ближе се избори. Предизборне конференције одржавају се у свим рејонима. Говоре истакнути руководиоци Србије и Београда. Политичку атмосферу кваре последњи трзаји политиканата старог кова. Г. Милан Грол за такву политику користи свој лист „Демократију“, али групе омладинаца цепају и спаљују све бројеве у којима има написа од којих се ограђује већи део и руководства и чланства Демократске странке.

Ближи се и дан који ће означити пуну годину слободе Београда. Претпразничке вечери испуњене су приредбама, сећањима. Премијера документарног филма „Београд“ својеврстан прилог прослави: режисер Никола Поповић, композитор Миховил Јогар и песник-сценарист Танасије Младеновић приказали су свој филм први пут 18. октобра.

На сам дан ослобођења — богат програм: из Земуна стиже вест да су одборници овог града одлучили да се припоје Београду. У Народног музеју директор Уметничког музеја Вељко Петровић говори поводом отварања изложбе „Српско сликарство 18. и 19. века“ — чиме је Народни музеј отворен стално за публику.

Народни одбор Београда проглашава за своје прве почасне грађане — своје ослободиоце: совјетског маршала Толбухина, совјетског генерала Жданова и генерал-лајтнанта Пека Дапчевића. Пеко Дапчевић је за 20. октобар одликован Орденом народног хероја.

И совјетски књижевник Иља Еренбург, као гост Београда, дао је изјаву за штапму о прослави града-домаћина:

„Народ који је испољио такву храброст може мирно и радосно да прослави годишњицу ослобођења своје престонице. Њега не застрашују никакве претње. Он иде својим путем и ја сам убеђен да ће он на свом тлу створити срећу.“

Сутрадан, 21. октобра, почела је друга година слободе.

Почела је одлуком делегата Београда и Земуна — у присуству делегација Загреба, Сарајева и Љубљане — о припајању Земуна Београду.

Почела је и добрим вестима: обезбеђене су залихе хлеба за целу зиму, затим 177 вагона шећера, 20 вагона сапуна за прање, милион комада тоалет-сапуна, 12 вагона пасуља, 66 вагона грашка. Биће још доста проблема с млеком, јер су потребе — за децу и здравствене установе — 20.000 литара дневно, а обезбеђено је само 4.500 из Баната, 2.500 из уже Србије и 1.500 из Срема.

*

Обезбедити, обезбедити, обезбедити: за град који расте брже од свих жеља, планова, могућности, за град у коме ће се још дуго мерити према оном: као пре рата, или — више него пре рата, али у коме ће се још дуго истицати узори самопрегора, одрицања и снаге испољене у четворогодишњој борби.

Спроведимо сместа и до краја... посветимо већу пажњу... повећајмо бригу... побољшајмо рад, квалитет... ширимо знања, писменост...

Уклонимо, сузбијајмо, онемогућимо, не дозволимо!

Овај град је врло брзо навикао да говори у првом лицу множине: и кад ради и кад се радује, кад сања и кад остварује, кад се одриче и кад ужива.

Нема одмора док траје обнова!

А неће бити ни после пет, петнаест, двадесет пет година. Кад је „уз јело почео да расте апетит“... Сновима, плановима и одлукама никад краја, а одмора никад доста.

Нема одмора ни у изградњи.

POINT DE REPOS TANT QUE DURE LA RECONSTRUCTION

Dušan Đurić

Le titre de ce reportage concernant la première année de liberté à Belgrade à été choisi dans le riche arsenal de slogans par lesquels le peuple a exprimé son enthousiasme, ses désirs, ses devoirs et ses rêves.

La devise „point de repos tant que dure la reconstruction” est née au moment où on déployait des efforts pour liquider les suites graves des quatre années de dévastation, de pillage par l'ennemi, de destruction de vies humaines et de richesses nationales. Dans cette chronique on donne l'exemple suivant qui montre bien combien ces slogans faisaient partie intégrante de la vie el-même: trois ouvriers soudeurs, dans leur désir de contribuer à la mise en service du pont ferroviaire sur la Save ont travaillé sans arrêt pendant des périodes de 70 heures consécutives. Le quatrième de ce même groupe renonça à son salaire au profit des blessés jusqu'à la fin de la guerre.

Le lecteur trouvera dans cette chronique la description d'un grand nombre de premières belgradoises telles que: le premier meeting d'enthousiasme, le premier meeting de manifestation contre le roi et les spéculateurs, les premières actions de travail bénévole pour déblayer les ruines et les rues après les batailles pour la libération qui durèrent six jours, le premier

discours prononcé par Tito à Belgrade le septième jour de la liberté reconquise, les premières semaines du fonctionnement des organes de l'autorité populaire et les premières décisions prises (la suppression des loyers jusqu'à nouvel ordre), les premières réunions des écrivains, des peintres et sculpteurs, des hommes de loi, des ouvriers du métal et du bois, des jeunes ouvrières, des gitans rescapés, les premiers départs des brigades des jeunes Belgradois pour la campagne afin de couper le bois et cueillir le maïs abandonné, les premiers carnets de consommation, et les premiers verdicts prononcés contre les profiteurs au marché noir, les premiers concerts donnés par des artistes venus de l'étranger, les premières renouvelées du théâtre, les premiers matchs de football, les premiers procès intentés contre les collaborateurs leur retirant l'honneur national; les premières petites annonces dans les journaux: „nous sommes sains et saufs”, „à vendre costume fait avant la guerre en tissu anglais” mais aussi les premières restrictions dans les domaines de l'énergie électrique, de l'alimentation, des voyages et déplacements... Peu à peu il y eut suppression définitive de ces mesures restrictives à mesure que les temps de guerre et de disette devenaient de plus en plus, le passé.

Насловна страна: Председник Тито на свечаној седници 20. октобра 1969. године

Лектура српскохрватског текста: Зорка Голубовић Станојчић

Превод француског текста: Оливера Анђус

Коректура француског текста: Љиљана Петричић

Коректура српскохрватског текста: Братислава Аксентијевић и Љиљана Петричић

Техничка опрема: Бранко Узелац

Штампа Београдски графичко-издавачки завод, Београд, Војводе Мишића 17

Тираж 1.000 примерака